

У першій частині цього розділу наведено дані репрезентативного вибіркового опитування дорослого населення України, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) спільно з Фондом “Демократичні ініціативи”^{*} 2–11 жовтня 2004 року за чотириступеневою стохастичною вибіркою (інформація про інші використані дослідження міститься там, де ці дані використані). Методом інтерв’ю опитано 2000 респондентів у віці від 18 років, що проживають в Україні. Вибірка розроблена на основі випадкового відбору 200 точок опитування (поштових ділянок) по всій Україні (в усіх 24 областях України та в АР Крим). Процес побудови вибірки заснований на випадковому відборі вулиць, будинків та квартир у межах кожної поштової ділянки. Завершальним етапом є випадковий відбір респондентів у домогосподарствах. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 2.3 % (без врахування дизайн-ефекту; для переважної більшості ознак вплив дизайну застосованої в опитуванні стохастичної вибірки підвищує похибку не більше ніж у 1.5 рази).

1. Чи знайомі Ви з даними соціологічних опитувань щодо шансів кандидатів стати Президентом України?

Так.....	64.2
Ні.....	22.3
Не пам’ятаю.....	7.1
Важко сказати / не знаю.....	5.6
НВ/ВІД.....	0.6

2. Якщо за даними соціологічного опитування вибраний Вами кандидат не має шансів стати президентом, що Ви зробите?

Все одно будете за нього голосувати.....	76.4
Будете голосувати за іншого.....	4.5
Відмовитися від участі у виборах.....	4.9
Важко сказати / не знаю.....	12.4
НВ/ВІД.....	1.8

3. А якщо за даними соціологічного опитування обраний Вами кандидат лише трохи відстає від головного конкурента, що Ви зробите?

Все одно будете за нього голосувати.....	85.1
Будете голосувати за іншого.....	1.3
Відмовитися від участі у виборах.....	2.9
Важко сказати / не знаю.....	9.1
НВ/ВІД.....	1.5

4. Чи довіряєте Ви результатам соціологічного опитування організацій, які вже давно працюють та публікують результати своїх досліджень?

Так.....	46.8
Важко сказати.....	37.0
Ні.....	13.1
НВ/ВІД.....	3.1

^{*} Це опитування стало можливим завдяки підтримці, яку надано Інститутом Сталих Спільнот (Монпельє, штат Вермонт, США) та Агентством США з міжнародного розвитку.

Висловлені у прес-релізі думки належать авторам і не обов’язково відображають погляди Інституту Сталих Спільнот та АМР США.

5. Адресні доплати до мінімальних пенсій з державного бюджету одні політики розцінюють як прояв турботи уряду В. Януковича про найбільш нужденних громадян України, а інші — як підкуп владою найбільш нужденних пенсіонерів перед майбутніми президентськими виборами. Яка з цих двох оцінок Вам здається більш переконливою?

Це прояв турботи уряду В. Януковича про найбільш нужденних громадян України.....	29.3
Це підкуп найбільш нужденних пенсіонерів перед майбутніми виборами.....	46.0
Ні те, ні інше.....	11.3
Важко сказати / не знаю	13.5

6. Отруєння В. Ющенко одні політики розцінюють як замах на його життя, інші – як нещасливий випадок, а треті — як несправжнє отруєння, а створення його видимості. Яка з цих думок Вам здається більш переконливою?

Імовірноше, що цей замах на життя В. Ющенка.....	23.4
Імовірноше, що це нещасливий випадок	15.7
Імовірноше, що це несправжнє отруєння	29.2
Ні те, ні інше.....	10.8
Важко сказати / не знаю	20.9

7. Хуліганське кидання у В. Януковича яйця та, за деякими твердженнями, якихось інших предметів в Івано-Франківську одні політики ставлять за провину керівництву блоку “Наша Україна” на чолі з В.Ющенком, інші вважають це провокацією, організованої супротивниками В.Ющенка, а треті — як власну ініціативу нестриманого юнака. Яка з цих думок Вам здається більш переконливою?

Скоріше в цьому винне керівництво блоку “Наша Україна”, В.Ющенко	10.0
Скоріше це провокація, організована супротивниками В.Ющенка	16.1
Скоріше це власна ініціатива нестриманого юнака.....	35.4
Ні те, ні інше.....	15.8
Важко сказати / не знаю	22.7

8. Користуючись цією карткою, скажіть, будь ласка, Як Ви ставитеся до пропозиції Прем’єр-міністра України Віктора Януковича...

	<i>Повністю згодні</i>	<i>Скоріш згодні</i>	<i>Важко сказати напевно</i>	<i>Скоріш бне згодні</i>	<i>Зовсім не згодні</i>	<i>Важко сказати</i>
...відмовитися від вступу України до НАТО?	33.2	8.4	20.3	7.4	11.5	19.2
...зробити російську мову другою державною мовою України?	45.3	12.6	8.7	6.4	21.7	5.3
...дозволити громадянам України мати подвійне громадянство?	40.9	14.9	12.5	6.6	16.9	8.1

9. У політичному спектрі виділяють більш-менш самостійні течії. Нижче перераховано декілька таких течій. Оберіть, будь ласка, одну з них, найбільш близьку до Вас.

Комуністична.....	9.9
Соціалістична	8.0
Соціал-демократична.....	12.5
Національно-демократична.....	7.8
Релігійна.....	3.6
На захист навколишнього середовища (екологічна)	7.2
Інша	1.1
Ніяка взагалі	19.8
Важко відповісти.....	24.3
НВ/ВД.....	5.7

Питання 10–16 підготовлені спільно з нашими колегами із “Телекритики”. Відповіді на них давав кожен другий респондент. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 3.2 %. Інші параметри опитування залишилися без змін.

10. Чи довіряєте Ви інформації щодо виборчої кампанії та окремих кандидатів, яку розповсюджують телеканали?

Так, повністю довіряю	6.9
Переважно довіряю	22.7
Одним телеканалам довіряю, іншим — ні	19.4
Переважно не довіряю	15.0
Не довіряю зовсім	19.2
Важко сказати	7.7
Я не слідкую за виборчою кампанією	7.6
НВ/ВІД	1.5

11. Як Ви вважаєте, провідні телеканали висвітлюють хід виборчої кампанії чесно, неупереджено до усіх кандидатів, чи ведуть нечесну гру, намагаючись підіграти” одним кандидатам і зашкодити іншим?

Практично усі телеканали висвітлюють виборчу кампанії чесно і об’єктивно	9.7
В основному телеканали висвітлюють виборчу кампанію чесно і об’єктивно, хоча трапляються й неприємні випадки.....	22.6
В основному телеканали висвітлюють виборчу кампанію нечесно і необ’єктивно, за деякими виключеннями	23.8
Усі телеканали ведуть нечесну гру з виборцями	14.9
Важко сказати.....	16.6
Я не слідкую за виборчою кампанією.....	9.8
НВ/ВіД.....	2.4

12. Якщо Ви вважаєте, що телеканали ведуть нечесну гру з телеглядачами, то кому з кандидатів вони найбільш “підігрують”?

Базилюк Олександр.....	0.0
Бойко Богдан.....	0.0
Бродський Михайло	0.0
Вітренко Наталя	0.4
Волга Василь.....	0.0
Грабар Миколай	0.0
Душин Ігор.....	0.0
Збітнєв Юрій.....	0.0
Кінах Анатолій	0.6
Козак Роман	0.0
Комісаренко Сергій.....	0.0
Корчинський Дмитро	0.6
Кривобоков Владислав	0.0
Мороз Олександр	0.0
Нечипорук Володимир	0.0
Омельченко Олександр.....	0.3
Ржавський Олександр.....	0.0
Рогожинський Микола.....	0.0
Симоненко Петро	0.5
Черновецький Леонід.....	0.8
Чорновіл Андрій.....	0.2
Ющенко Віктор	20.7
Яковенко Олександр.....	1.2
Янукович Віктор.....	66.0
Жодному з них.....	1.1
Важко сказати / не знаю	18.4
НВ/ВД.....	2.1

13. Якщо Ви вважаєте, що телеканали ведуть нечесну гру з телеглядачами, то проти кого з кандидатів переважно вони “грають”?

Базиліук Олександр.....	1.6
Бойко Богдан.....	1.5
Бродський Михайло.....	1.0
Вітренко Наталя.....	3.2
Волга Василь.....	1.2
Грабар Миколай.....	1.0
Душин Ігор.....	1.0
Збітнев Юрій.....	1.6
Кінах Анатолій.....	1.5
Козак Роман.....	1.0
Комісаренко Сергій.....	1.0
Корчинський Дмитро.....	2.3
Кривобоков Владислав.....	1.2
Мороз Олександр.....	0.9
Нечипорук Володимир.....	1.0
Омельченко Олександр.....	1.1
Ржавський Олександр.....	1.4
Рогожинський Микола.....	1.0
Симоненко Петро.....	5.3
Черновецький Леонід.....	1.0
Чорновіл Андрій.....	1.0
Ющенко Віктор.....	50.4
Яковенко Олександр.....	0.6
Янукович Віктор.....	7.2
Жодному з них.....	2.5
Важко сказати / не знаю.....	32.8
НВ/ВД.....	2.7

14. Чи можете Ви назвати приклади найбільш необ'єктивних і упереджених телеканалів?

УТ-1.....	17.4
ЕРА.....	3.7
УТ-2.....	8.6
1+1.....	13.5
Інтер.....	13.3
ICTV.....	5.2
5 Канал.....	3.6
Новий Канал.....	2.5
СТБ.....	2.4
Enter.....	0.7
Тоніс.....	0.4
ТРК Україна.....	1.7
Російський Перший канал (ОРТ).....	0.9
Російський канал "Росія" (РТР).....	0.4
Немає жодного такого каналу.....	5.8
Важко сказати / не знаю.....	50.5
НВ/ВД.....	6.8

15. Чи вплинули на Ваш особистий вибір кандидата програми теленовин та політичні телепрограми?

Так, я прийняв рішення в основному під впливом телевізійних передач.....	8.2
Телебачення не було вирішальним чинником, що вплинуло на мій вибір, але воно теж вплинуло.....	23.1
Телебачення практично на мій вибір не вплинуло.....	51.6
Важко сказати.....	8.4
Я взагалі не цікавлюся виборчою кампанією.....	8.7

Важко сказати.....0.1

16. Чи змінилося ваше ставлення до кандидатів після перегляду програм, в яких йшлося про них? І якщо змінилося, то в якому напрямку?

Ставлення до ...	полішилося	погіршилося	не змінилося	важко сказати
Віктора Ющенка	12.3	19.4	56.7	11.6
Віктора Януковича	22.8	15.3	50.1	11.9
Олександра Мороза	5.7	5.5	70.4	18.4
Петра Симоненка	4.4	7.0	69.6	19.0

17. Стать респондента

чоловік.....44.8
жінка.....55.2

18. Скільки років Вам уже виповнилося?

До 30 років.....22.1
30–54 роки.....43.7
55 років і старші.....34.1

19. Яка у Вас освіта?

Початкова (менше 7 класів).....6.9
Неповна середня (менше 10 класів).....7.1
РУ, ФЗУ, ПТУ після 7-8 класів.....2.6
Повна середня, загальна (10-11 класів).....24.2
СПТУ, ПТУ після 10-11 класів.....7.0
Середня спеціальна (технікум і т.п.).....27.5
Неповна вища (3 курси і більш).....4.5
Вища без ученого ступеня.....20.1
Важко сказати / не знаю.....0.1

20. Яка Ваша національність?

Українець.....81.0
Росіянин.....16.2
Інша.....2.3
Важко сказати / не знаю.....0.5

21. Яку мову Ви вважаєте своєю рідною мовою?

Українську.....54.9
Російську.....27.5
І українську, і російську.....16.6
Інша.....0.8
Важко сказати / не знаю.....0.2
НВ.....0.1

22. Подивіться, будь ласка, на цю картку і скажіть, яке з суджень найбільше відповідає фінансовому положенню Вашого домогосподарства? (Тільки одна відповідь)

Нам не вистачає грошей навіть на їжу.....19.1
Нам вистачає грошей на їжу, але купувати одяг чи взуття вже складно.....47.6
Нам вистачає грошей на їжу, одяг, і ми можемо дещо відкладати, але цього недостатньо для купівлі таких речей як, наприклад, холодильник чи телевізор.....24.8
Ми можемо купувати деякі дорогі речі (як, наприклад, телевізор чи холодильник), але не можемо собі дозволити все, що хочемо.....6.3
Ми можемо дозволити собі купити все, що хочемо.....0.8
Важко сказати / не знаю.....1.4

23. Тип/ розмір населеного пункту

Дуже велике місто (більше 500 тис.).....17.7
Велике місто (100–499 тис.).....20.1

Середнє місто (20–99 тис.)	13.5
Маленьке місто (до 20 тис.).....	6.8
СМТ	9.6
Село	32.3

24. Регіон

Західний	18.9
Західно-Центральний.....	24.1
Східно-Центральний.....	16.2
Південний	19.0
Східний.....	21.8

Рейтинги головних претендентів на перемогу

6–11 жовтня 2004 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) проведене репрезентативне вибіркове опитування дорослого населення України методом наочного інтерв'ю. Опитано більше 2000 респондентів у віці від 18 років, що мешкають у 110 селах, селищах міського типу та містах всіх областей та АР Крим, а також у Києві. Статистична похибка вибірки з ймовірністю 0.95 не перевищує 2.3 % (без врахування дизайн-ефекту).

Стосовно намірів респондентів щодо участі у голосуванні на президентських виборах, ми поставили таке запитання:

Як відомо, 31 жовтня проходять вибори Президента України. Скажіть, будь ласка, чи збираєтесь Ви взяти участь у цих виборах?

При цьому інтерв'юеру було дано таку інструкцію:

Варіанти відповідей не пропонувати. Уважно вислухайте відповідь респондента, щоб визначити ступінь його впевненості. Якщо сумнівається, попросіть респондента уточнити відповідь.

Розподіл відповідей на це запитання по п'яти регіональним частинам України* та по Україні в цілому у відсотках від загальної чисельності опитаних наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Чи візьмуть участь:	Західний	Західно-Центральний	Східно-Центральний	Південний	Східний	Україна в цілому
Звісно (безумовно, без сумніву і т.п.) НІ	2.6	2.3	8.3	4.9	5.9	4.6
Скоріше (очевидно, може бути і т.п.) НІ	2.3	0.4	2.1	2.1	1.3	1.5
Не знаю (ще не вирішив(ла), важко сказати і т.п.)	3.6	4.1	5.5	5.4	3.3	4.3
Скоріше (очевидно, може бути і т.п.) ТАК	10.1	17.1	16.6	19.3	20.7	16.9
Звісно (безумовно, без сумніву і т.п.) ТАК	81.4	76.1	67.5	68.4	68.8	72.7
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 1, видно, що розподіл виборців за готовністю взяти участь у голосуванні в географічному відношенні помітно неоднорідний. У трьох регіонах Лівобережної України ступінь налаштованості на участь у голосуванні 31 жовтня практично дорівнює 2/3 від кількості виборців (67–69%). Інша ситуація у регіонах Правобережної України. Чим далі на Захід, тим вище готовність взяти участь у голосуванні. Так, у Західно-Центральному регіоні більше 3/4 виборців твердо налаштовані голосувати 31 жовтня, а в Західному — більше 4/5.

В цілому ж по Україні частка виборців, які не мають сумніву, що візьмуть участь у виборах 31 жовтня, досягає 73%, тобто перевищує той рівень участі (70%), який був зафіксований під час першого туру минулих президентських виборів у 1999 році. Таких, що не мають наміру голосувати, лише 6.1%.

* **Західний регіон** - Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська і Чернівецька області; **Західно-Центральний** - Хмельницька, Житомирська, Вінницька, Кіровоградська, Черкаська, Київська області і місто Київ; **Східно-Центральний** - Дніпропетровська, Полтавська, Сумська і Чернігівська області; **Південний** - Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області й АР Крим; **Східний регіон** - Харківська, Донецька і Луганська області.

Перше запитання стосовно електоральних намірів респондентів було поставлено у такій формі:

Скажіть, будь ласка, якби на президентських виборах 31 жовтня в бюлетень для голосування були включені ці кандидати (Передавався список кандидатів), за кого б з них Ви скоріше всього проголосували?

Серед тих, хто не відмовився від участі у виборах (це 94% опитаних), у першому турі готові проголосувати за В. Януковича 34.5%, В. Ющенко — 31.8%, О. Мороза — 6.1%, П. Симоненка — 5.4%, Н. Вітренко — 1.1%, А. Кінаха — 1.0%, за кожного з інших кандидатів — менше 1%. Майже 16% респондентів не визначилися зі своїми симпатіями, і 2% висловили намір голосувати проти всіх.

Але імовірність участі у голосуванні 94% виборців не виглядає реалістичною. І якщо поррахувати розподіл голосів серед тих 73%, які найімовірніше візьмуть участь у голосуванні, то картина імовірного розподілу голосів на першому турі виглядає таким чином:

Таблиця 2

Готові голосувати за:	Західний	Західно-Центральний	Східно-Центральний	Південний	Східний	Україна в цілому
Бойка Б.					0.3	0.1
Вітренко Н.	0.3	2.3	0.9	1.5	0.3	1.1
Збітнєва Ю.			0.5			0.1
Кінаха А.	0.3	1.3	2.3	0.8	0.6	1.0
Корчинського Д.			0.5		0.3	0.1
Криво бокова В.		0.3		0.4		0.1
Мороза О.	3.8	8.7	8.6	3.4	3.2	5.6
Омельченка О.		2.8				0.7
Рогожинського М.		0.3				0.1
Симоненка П.	1.6	4.9	5.0	7.9	7.0	5.2
Черновецького Л.	0.3	1.3	1.8	0.4	0.3	0.8
Чорновола А.		0.3	1.4	0.4	0.3	0.4
Ющенко В.	72.8	48.1	28.1	16.2	4.2	35.6
Януковича В.	9.5	14.8	31.2	50.6	71.9	34.3
Проти всіх	0.6	1.5	1.8	1.9	2.2	1.6
Не дали відповіді	10.8	13.6	18.1	16.6	9.3	13.3
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 2, видно, що у лідерів нинішніх передвиборних змагань розподіл прихильників у географічному відношенні значно неоднорідний. Чим далі на захід, тим більше прихильників В. Ющенко і менше — В. Януковича. І навпаки, чим південно-східніший регіон, тим більше прихильників В. Януковича і менше — В.Ющенко.

У результаті у двох з п'яти регіонів — Західному та Західно-Центральному — переважають за чисельністю прихильники В. Ющенко, а у Східно-Центральному, Південному та Східному – прихильники В. Януковича.

Наступне запитання було поставлено для того, щоб з'ясувати, як могли б розкластись голоси виборців, якщо б на початку жовтня проходив другий тур президентських виборів. Це запитання формулювалося таким чином:

Якщо в бюлетені для голосування в другому турі залишилися б тільки Віктор Ющенко і Віктор Янукович і вибори були сьогодні, як би Ви вчинили в цьому випадку?

Серед тих, хто не відмовився від участі у виборах (тут це 93% опитаних), у другому турі готові проголосувати за В. Януковича 41.3%, В. Ющенко — 38.2%, 14.2% респондентів не визначилися зі своїми симпатіями, а 5.5% висловили намір голосувати проти всіх.

Але імовірність участі у голосуванні 93% виборців у другому турі теж не виглядає реалістичною. І якщо порахувати розподіл голосів серед тих, які найімовірніше візьмуть участь у голосуванні, то картина можливого розподілу голосів у другому турі виглядає таким чином:

Таблиця 3

Готові голосувати за:	Західний	Західно-Центральний	Східно-Центральний	Південний	Східний	Україна в цілому
Ющенко В.	77.7	61.7	39.8	18.8	4.5	42.4
Януковича В.	8.9	19.3	42.1	60.5	81.7	40.7
Проти всіх	2.9	7.2	4.5	4.1	4.8	4.9
Не дали відповіді	10.5	11.8	13.6	16.5	9.0	12.1
Загалом	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

З даних, наведених у таблиці 3, видно, що й у другому турі розподіл прихильників двох найпопулярніших кандидатів у географічному відношенні майже так само неоднорідний, як і в першому турі.

Ставлення населення до соціологічних досліджень

Більшість опитаних (64%) знайомі з даними соціологічних досліджень стосовно шансів кандидатів стати президентом України (у березні 2002 перед парламентськими виборами таких було 47%), 22% — не знайомі (у 2002 році 44% не були знайомі), 7% не пам'ятають (стільки ж у 2002 р.), інші не відповіли.

Попри все довіра до соціологів за два роки зросла, і близько 47% опитаних довіряють даним соціологічних опитувань фірм, які вже давно працюють та публікують результати своїх досліджень (у березні 2002 р. перед парламентськими виборами таких було 36%), не довіряє — тільки 13% (у 2002 р. таких було 29%) і вагається з відповіддю 37% (у 2002 р. таких було 32%), не відповіли і зараз, і у 2002 році 3% опитаних.

Щодо впливу результатів на поведінку, то якщо використати прийнятну КМІСом оцінку ймовірного приходу на вибори як тих, хто сказав, що прийде, плюс половина тих, хто сказав, що скоріше за все прийде, одержимо такі дані (див. таблицю).

Відсоток (по відношенню до тих, хто ймовірно прийде на вибори)	Якщо за даними соціологічного опитування вибраний кандидат...	
	...не має шансів стати президентом	...трохи відстає від конкурента
Населення в цілому	93.7	104.5
Прихильники В. Ющенко	100.0	110.3
Прихильники В. Януковича	76.4	100.0

Ми бачимо, що дуже невеликий вплив на населення в цілому має соціологічна інформація., що претендент не має шансів на перемогу (94% все одно будуть за нього голосувати), а невелике відставання має позитивний вплив на бажання голосувати за свого кандидата (прийде голосувати за нього на 5% більше, ніж якщо такої інформації немає). Мобілізаційний вплив невеликого відставання дорівнює приблизно 10% серед прихильників В. Ющенко і майже нульовий серед прихильників В. Януковича.